

Gemeente Haarlem, afdeling Data Informatie en Analyse (DIA)

Digipanel Haarlem

Duurzaamheid en klimaat

Achtergrond van het onderzoek

De gemeente Haarlem zet zich op verschillende fronten in voor milieu en duurzaamheid. Om tot slagvaardig beleid te komen wil de gemeente graag weten in hoeverre Haarlemmers op de hoogte zijn van verschillende problemen en initiatieven en zelf bereid zijn maatregelen te nemen die milieu en duurzaamheid bevorderen.

Begin februari 2016 legde de gemeente het Digipanel een enquête voor die verschillende onderwerpen op het gebied van duurzaamheid en milieu bundelde:

- Het onttregelen en vergroenen van tuinen;
- De bekendheid van milieu-initiatieven;
- De gevolgen van extreem weer;
- Energiebesparende woningaanpassingen.

Aan de enquête werkten 1.666 leden van het Digipanel mee. De respons komt hiermee uit op 47%.

Samenstelling respons

Het Digipanel bestaat uit Haarlemmers die zich vrijwillig hebben aangemeld om regelmatig aan korte enquêtes van de gemeente mee te werken. In het panel zijn jonge Haarlemmers (18-24 jaar en in mindere mate 25-34 jaar) ondervertegenwoordigd. Daarnaast bevat het panel relatief veel hoger opgeleiden.

In de enquête over duurzaamheid en milieu ging een deel van de vragen over de woningen en tuinen van de panelleden. Analyse leert dat de samenstelling van de respons op twee belangrijke punten afwijkt van de werkelijke situatie in Haarlem: de eigendomsvorm van de woning en het type woning.

De bovenste tabel op de volgende sheet laat zien dat het aandeel eigen woningbezit onder de respondenten groter is dan binnen de totale Haarlemse woningvoorraad: driekwart tegen iets meer dan de helft. Hier tegenover staat een ondervertegenwoordiging van zowel sociale als particuliere huurwoningen.

Minder scheef is de samenstelling van het panel naar type woning, zo blijkt uit de onderste tabel op de volgende sheet.

De rapportage zal indien relevant onderscheid maken tussen de reacties naar type woning en naar eigendomsvorm van het huis dat men bewoont.

Bij de vraag over milieu-initiatieven heeft weging plaatsgevonden op basis van combinaties van leeftijd, geslacht en stadsdeel. Antwoorden van combinaties die ondervertegenwoordigd zijn in de respons tellen wat zwaarder mee, andersom is dat bij combinaties die zijn oververtegenwoordigd.

betrouwbaarheid

Wanneer de rapportage over een verschil spreekt dan gaat het om een verschil dat met 95% betrouwbaarheid is getoetst. Dat wil zeggen: dat met 95% zekerheid kan worden gezegd dat het verschil niet op toeval berust. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om verschillen op basis van leeftijd, type woning, eigendomsvorm van de woning, opleidingsniveau of stadsdeel.

'Open' vragen

De gemeente heeft het onderzoek willen gebruiken om de Haarlemmer zelf aan het woord te laten. Daarom bevatte de enquête naast 'gesloten' vragen met alleen voorgeselecteerde antwoordmogelijkheden, ook 'open' vragen. Bij een 'open' vraag mogen de geënquêteerden zelf een antwoord formuleren..

De rapportage geeft een beknopte beschrijving van de uitkomsten op de 'open' vragen. Daarnaast heeft de opdrachtgever een Excel-bestand ontvangen met per vraag een gerubriceerd overzicht van alle reacties.

Opleidingsniveaus

In de rapportage is sprake van drie opleidingsniveaus:

- Lager: lagere school, basisschool, lbo, vbo, vmbo, mulo, mavo enz;
- Middelbaar: mbo, havo, vwo, Lyceum, hbs, mms, gymnasium enz.;
- Hoger: hbo, universiteit, th, tu.

Samenstelling woningvoorraad naar eigendomsvorm, in panel en werkelijkheid (in %)

	Panel	Werkelijk
EIGENDOMSVORM		
Koop	75	51
Sociale huur	16	31
Particuliere huur	7	12
Anders	2	7
TOTAAL	100	100

Samenstelling woningvoorraad naar type woning, in panel en werkelijkheid (in %)

	Panel	Werkelijk
TYPE WONING		
Eengezinswoning	62	51
Flat, appartement	24	31
Bovenwoning	5	5
Benedenwoning	4	7
Overige	6	7
TOTAAL	100	100

De voortuin

Vier van de tien panelleden beschikken over een voortuin bij hun woning. Van deze groep heeft 43% in zijn voortuin (veel) meer groen dan tegels en straatwerk. Omgekeerd heeft 36% (veel) minder groen.

Veruit het meest aangevoerde argument om vooral een betegelde tuin te nemen: men gebruikt de tuin voor praktische doeleinden als een terras of parkeerplaats.

Onder panelleden met een vooral groene tuin komt het meest naar voren dat zij dat mooi vinden, terwijl een iets kleinere groep vooral voor groen kiest omdat het een gevoel van natuur geeft.

De achtertuin

Zeven van de tien panelleden hebben een achtertuin bij hun woning. Van deze panelleden heeft 38% (veel) meer groen dan tegels, terwijl voor 36% het tegenovergestelde geldt.

Het gevoel van natuur vormt het voornaamste motief om voor een overwegend groene tuin te kiezen. Onder degenen die vooral tegels en straatwerk hebben, spelen twee argumenten de grootste rol: dat tegels en bestrating minder onderhoud vergen en dat de achtertuin erg klein is.

Nadelen betegelde en bestratte tuinen

Zeven van de tien panelleden met een tuin bij hun woning zeggen op de hoogte te zijn van de negatieve gevolgen van tegels en straatwerk voor gezondheid en milieu. Bijna al deze panelleden zeggen de risico's van wateroverlast en een vermindering van de biodiversiteit te kennen en twee derde weet van de gezondheidsrisico's.

Ongeveer een derde zegt een ander negatief effect te kennen. Twee nadelige gevolgen worden hierbij duidelijk het meest genoemd: dat een betegelde tuin lelijk, saai of ongezellig is (99x) en dat het tot minder dieren en minder voedsel en plekken voor dieren leidt (83x).

Tegels vervangen door groen

Bijna een kwart van de panelleden met een voor- of achtertuin bij de woning heeft vanwege hun nadelige effecten al tegels en bestrating vervangen door groen. Zo'n 7% denkt dat in de toekomst zeker of waarschijnlijk (opnieuw) te zullen doen, terwijl zes op de tien zijn tuin waarschijnlijk of zeker niet zal onttegenen.

Geveltuinen

Twee van de tien panelleden hebben een geveltuin bij hun woning. Onder bewoners van een eengezinswoning en een benedenwoning is het bezit van een geveltuin groter dan onder bewoners van flats en bovenhuizen. Zo'n 1 op de 10 panelleden zou wel een geveltuin willen.

Milieu-initiatieven

Van vijf initiatieven om Haarlem duurzamer en milieuvriendelijker te maken zijn de Haarlemmer Kweektuin en de Groene Mug het bekendst. Zo'n driekwart kent deze initiatieven en achtereenvolgens 39% en 34% heeft ook een beeld van de doelstellingen en activiteiten.

Zonnepanelen

Een minderheid van 14% van de panelleden betreft elektriciteit van zonnepanelen. Bewoners van koopwoningen en eengezinswoningen maken vaker gebruik van zonnepanelen dan huurders en bewoners van andere woningtypen.

De kosten vormen het voornaamste argument om geen zonnepanelen te nemen, namelijk bij een derde. Struikelblokken zijn de aanschafwaarde, kosten van het plaatsen en de te verwachten terugverdientijd. Een kwart neemt geen zonnepanelen omdat de woning niet zijn eigendom is. Dat is het op een na meest genoemde motief.

Energiebesparende voorzieningen

De leden van het Digipanel mochten van dertien energiebesparende voorzieningen aangeven of deze helemaal, gedeeltelijk of niet aanwezig zijn in hun woning.

Tussen de diverse voorzieningen treden grote verschillen op. Zo bewoont twee derde van de panelleden een huis dat geheel of gedeeltelijk van dak- of zolder isolatie is voorzien. Ook met de HR ketel en overige isolatie (leidingen, brievenbus, cv panelen) geldt dat nog voor meer dan de helft.

Niet meer dan een klein deel van het panel, zo'n 1% à 2%, heeft een zonneboiler, warmtepomp of een installatie om warmte terug te winnen.

Kopers hebben de voorzieningen vaker dan huurders. Huurders hebben ze niet alleen minder vaak, daarnaast weten ze vaker niet of de voorziening aanwezig is.

Extreem weer

Vier van de tien leden van het Digipanel hebben de afgelopen drie jaar thuis of in hun buurt hinder ondervonden van extreem weer. Het meest voor overlast zorgden hevige neerslag (bij 26% van het panel) en storm (23%).

Zes van de tien panelleden die hinder ondervonden, namen maatregelen om de overlast te beperken of tegen te gaan. Het meest troffen zij maatregelen aan de woning (30% van hen) en tuin (15%).

Een ruime meerderheid van het panel, zo'n 85%, verwacht dat extreem weer de komende jaren vaker zal voorkomen. Bijna een kwart denkt nog maatregelen te gaan nemen tegen ruim driekwart niet.

Suggesties

Panelleden mochten zelf een suggestie doen om de extreem weer en klimaatverandering thuis of in de buurt te beperken of tegen te gaan. Dat leverde in totaal 631 suggesties op. Een prominente plaats was er voor ideeën om wateroverlast tegen te gaan. Bijvoorbeeld het aanleggen van een betere afwatering of riolering, het beter schoonhouden van afvoeren en putten, het aanleggen van waterreservoirs en het onttegenen van tuinen.

Ook relatief veel genoemd: de roep om meer groen en bomen en een beter onderhoud aan bomen.

5 Heeft u een tuin bij uw woning?

Operatie Steenbreek

Een campagne van de gemeente Haarlem is de operatie Steenbreek. Met deze campagne wil de gemeente bereiken dat Haarlemmers tegels en bestrating in de tuin (-en) bij hun woning gaan vervangen door groen.

Hoeveel panelleden hebben een tuin?

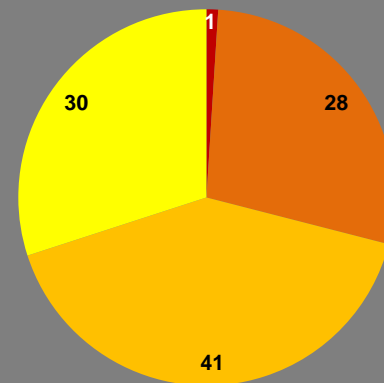
Zeven van de tien leden van het Digipanel wonen in een huis met een tuin, terwijl drie op de tien geen voor- of achtertuin heeft.

groepen binnen het panel

- Panelleden met een koopwoning beschikken vaker over een voor- en/of achtertuin dan huurders: 77% (koop) vs 55% (sociale huur) en 32% (particuliere huur).
- Bewoners van een eengezinswoning hebben (vrijwel) allemaal een voor- en/ of achtertuin evenals het gros van de bewoners van een benedenhuis (86%). Van de bewoners van een flat/ appartement of bovenwoning heeft ongeveer 12% een tuin bij de woning.
- Noord en Zuid-West zijn de meest tuinrijke stadsdelen: acht van de tien panelleden daar beschikken over een tuin bij hun huis en in Oost geldt dat voor 7 op de 10. Lager is het aandeel panelleden met tuin in Schalkwijk (55%) en Centrum (45%). In Schalkwijk staan relatief veel flats en in het Centrum bewonen veel mensen een kamer, etage of appartement.

Heeft u een tuin bij uw woning?

(in % panel, n=1.666)

■ alleen voortuin   ■ alleen achtertuin
■ zowel voortuin als achtertuin   ■ geen tuin

Woning met voortuin

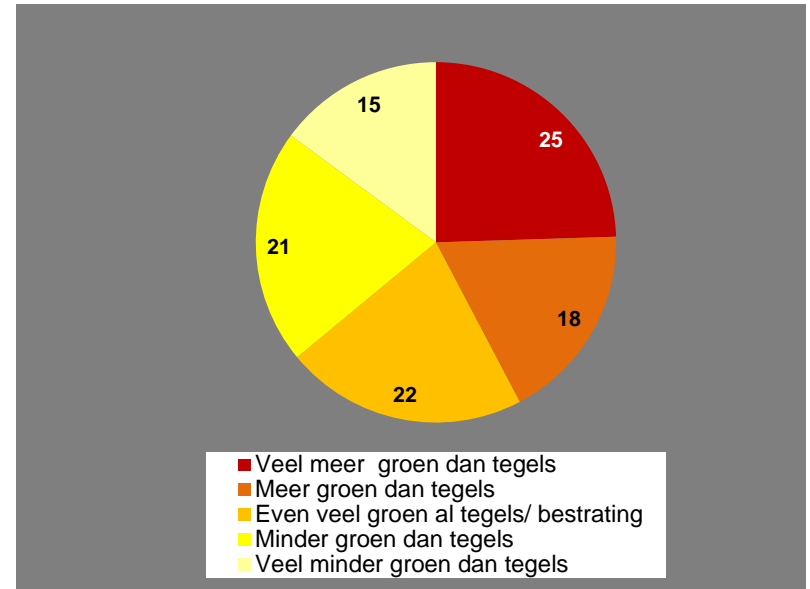
Ruim vier van de tien panelleden beschikken over een woning met voortuin: 1% heeft alleen een voortuin en 41% zowel een voor- als achtertuin.

Verhouding groen vs. tegels/bestrating

Panelleden verschillen sterk in de mate waarin ze groen en tegels/ bestrating in hun voortuin aanbrengen: 43% zegt (veel) meer groen dan tegels/ bestrating te hebben en bij 36% overheersen tegels en ander straatwerk.

- De mate waarin kopers en huurders hun tuin betegeld hebben vertoont geen betekenisvol verschil.

Verhouding groen en tegels/ bestrating in de voortuin (in % met voortuin, n=697)

7 Waaron een vooral betegelde of groene voortuin?

Waarom een vooral betegelde voortuin?

Panelleden met (veel) meer tegels en bestrating dan groen in hun voortuin mochten de belangrijkste reden hiervoor aanvoeren.

Bijna de helft van hen (45%) heeft vooral vanuit praktische overwegingen voor tegels gekozen. Bijvoorbeeld voor een zitje of om fietsen te parkeren.

Twee andere argumenten gelden eveneens voor meer dan 10% als het belangrijkste motief: minder onderhoud en de geringe omvang van de tuin.

- Zo'n 30 panelleden brengen een ander argument naar voren dan de keuzemogelijkheden in de vraagstelling. Zij zeggen bijvoorbeeld dat de voortuin al betegeld was toen zij hun huis betrokken of dat katten het groen toch maar verwoesten.

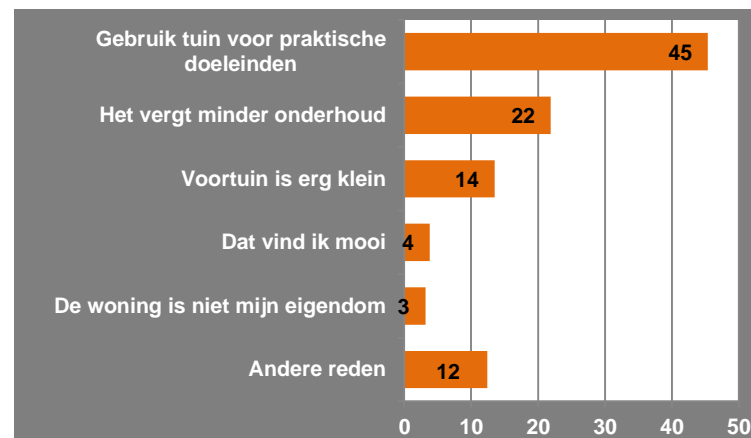
Waarom een vooral groene voortuin?

Ook panelleden met (veel) meer groen dan tegels in hun voortuin mochten de belangrijkste reden hiervoor noemen. Meest genoemd motief, door 37% van de respondenten: men vindt een overwegend groene tuin mooi. Verder voert 32% aan dat een merendeels groene tuin voor een gevoel van natuur zorgt. Andere motieven spelen een aanzienlijk kleinere rol.

- De categorie 'andere reden' bevat de motieven van 30 panelleden. Zij geven onder meer aan dat de tuin al voornamelijk betegeld of bestraat was toen ze hun woning betrokken, dat een groene tuin privacy verschaft en dat groen vogels en dieren aantrekt.

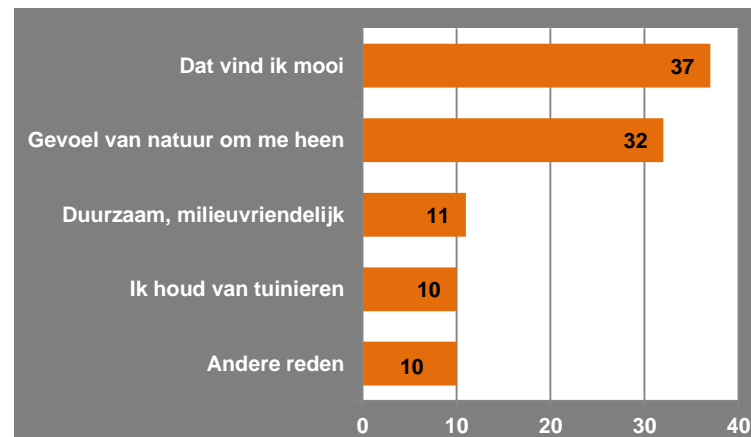
Belangrijkste reden (grotendeel) betegelde voortuin

(in % resp. met een overwegend betegelde voortuin, n=251)

Belangrijkste reden (grotendeels) groene voortuin

(in % resp. met een overwegend groene voortuin, n=295)

8 Hoe groen is de achtertuin?

Woning met achtertuin

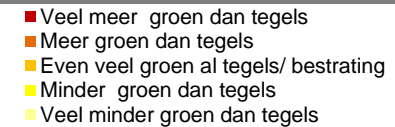
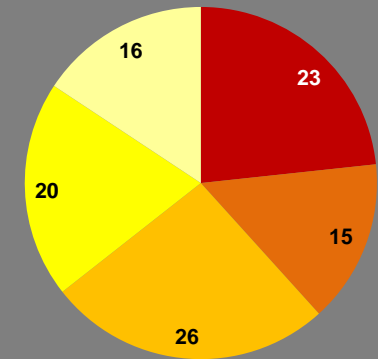
Zeven van de tien panelleden wonen in een huis met een achtertuin: 28% heeft alleen een achtertuin en 41% zowel een voor- als achtertuin.

Verhouding groen vs. tegels/bestrating

Panelleden verschillen sterk in de mate waarin ze groen en tegels/ bestrating in hun achtertuin aanbrengen: 38% zegt (veel) meer groen dan tegels/ bestrating te hebben en bij een vrijwel even groot deel (36%) overheersen tegels en ander straatwerk. Het beeld lijkt sterk op de verhouding groen/ tegels in de voortuinen (zie sheet 6).

- De mate waarin kopers en huurders in het panel hun achtertuin betegeld of bestraat hebben vertoont geen verschil. Ook bij de voortuin trad geen wezenlijk verschil op.

Verhouding groen en tegels/ bestrating in de achtertuin (in % met achtertuin, n=1136)

9 Waarom een vooral betegelde of groene achtertuin?

Waarom een vooral betegelde achtertuin?

Op de vraag naar de belangrijkste reden voor een betegelde of bestratte achtertuin noemen panelleden die een achtertuin hebben twee redenen even vaak. Bijna 3 van de 10 geënquêteerden voeren aan dat een betegelde tuin minder onderhoud vergt en een even grote groep vindt zijn tuin te klein om deze te beplanten.

Andere argumenten spelen minder vaak een rol. Zo gebruikt 14% zijn achtertuin voor praktische doeleinden als terras of om fietsen te stallen.

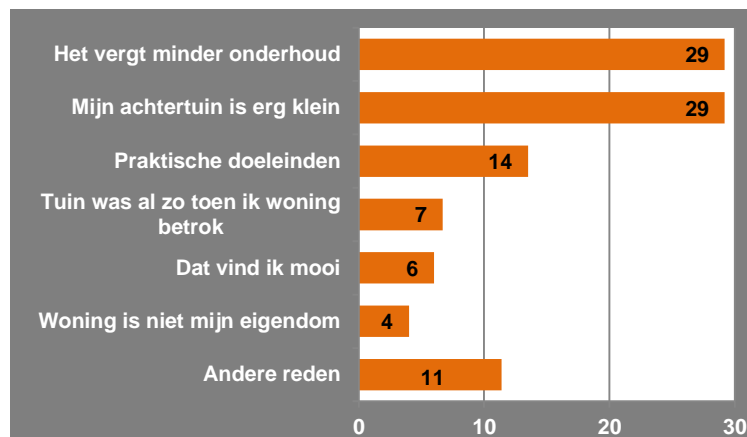
- De categorie 'andere reden' omvat argumenten die alle door één of enkele panelleden zijn genoemd.
- Voorbeelden hiervan zijn: kattenoverlast, begaanbaar houden voor rolstoel en de ligging van de tuin (op het Noorden, geen zon).

Waarom een vooral groene achtertuin?

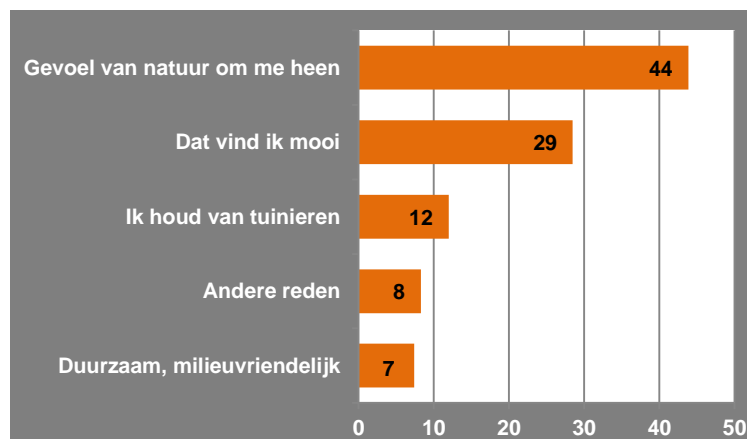
Ook panelleden met (veel) meer groen dan tegels of bestrating in hun achtertuin mochten de belangrijkste reden hiervoor noemen. Meest genoemd, door 44% van de respondenten: het gevoel van natuur. Verder voert 29% aan een merendeels groene tuin mooi te vinden. Andere motieven werden aanzienlijk minder vaak genoemd.

- De categorie 'andere reden' bevat de argumenten van 36 panelleden. Zij geven onder meer aan dat de tuin al voornamelijk groen was toen ze de woning betrokken, dat er meer vogels en dieren komen of voeren een combinatie van redenen aan.

Belangrijkste reden (grotendeels) betegelde achtertuin (in % resp. met een overwegend betegelde achtertuin, n=404)

Belangrijkste reden (grotendeels) groene achtertuin (in % resp. met een overwegend groene achtertuin, n=435)

Twee derde is op hoogte van mogelijk nadelige gevolgen

Betegelde tuinen kunnen nadelige gevolgen hebben voor gezondheid en milieu. Iets meer dan twee derde van de panelleden met een voor- en/of achtertuin zegt hiervan op de hoogte te zijn.

- Kopers en huurders zijn ongeveer even goed op de hoogte. En ook naar stadsdeel waar panelleden wonen treedt geen verschil op.
- Leeftijd en opleidingsniveau zijn wel van invloed. Hoger opgeleiden (71% van hen) zeggen vaker op de hoogte zijn dan lager opgeleiden (58%). Verder weten 55-64 jarigen (76%) vaker van de nadelen dan jongere panelleden (25-54 jaar, rond 60%).

Bekendheid met specifieke nadelige gevolgen

Panelleden die op de hoogte zeggen te zijn van de negatieve gevolgen van betegelde tuinen op gezondheid en milieu, weten meestal ook van drie specifieke nadelen. Zo kennen zij bijna allemaal het risico van wateroverlast en het negatieve effect op de biodiversiteit.

Risico van wateroverlast

- **96%** van de ondervraagden die de nadelige effecten van tegels zeggen te kennen, weet dat de betegeling verhindert dat de grond het regenwater gelijkmatig opneemt. Het regenwater stroomt versneld naar de riolering of naar één kant, wat voor wateroverlast kan zorgen.

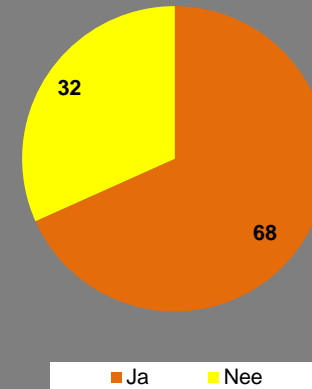
Risico van minder biodiversiteit

- **90%** van de ondervraagden weet dat veel tegels tot minder biodiversiteit in de stad leiden – tot minder soorten planten en dieren.

Gezondheidsrisico's

- **66%** van de ondervraagden weet dat tegels en bestrating op zonnige dagen bijdragen aan hogere temperaturen in de stad. En dat dit voor gezondheidsrisico's zorgt bij inwoners die last hebben van de hitte, zoals kwetsbare ouderen.

Wist u dat betegelde tuinen nadelige effecten kunnen hebben? (in % bewoners huis met een tuin, n=1.159)

Bijna 375 'andere' nadelen

Panelleden met een tuin bij hun woning die op de hoogte zijn van de mogelijk nadelige effecten van betegelde tuinen, mochten aangeven of zij een ander negatief effect kennen dan de drie nadelen die op de vorige sheet aan de orde kwamen.

Meest genoemde nadelen: saai en minder planten en dieren

Van deze optie maakten 374 panelleden gebruik. Zij noteerden bij deze 'open' vraag twee effecten duidelijk het meest. Zo vinden 99 geënquêteerden betegelde tuinen lelijk, saai en ongezellig. Daarnaast wijzen 83 ondervraagden nogmaals op de vermindering van het aantal soorten planten en dieren. Onder meer geven zij aan dat betegeling en bestrating tot een vermindering leidt van de hoeveelheid voedsel en het aantal geschikten plekken voor dieren. Relatief vaak genoemd: vogels.

Ruim achter de twee meest genoemde effecten volgen de vermindering van de hoeveelheid zuurstof of zuivere lucht en de toename van geluidsoverlast omdat het dempende effect van groen verloren gaat.

Andere nadelen

De categorie 'andere nadelen' omvat negatieve effecten die alle minder dan tien keer werden genoemd. Voorbeelden zijn: een toenemende overlast van katten, waardevermindering van de woning en minder geschikt voor kinderen (letsel als ze vallen, minder educatief dan groen).

Andere nadelen betegelde tuinen (in aantal keer genoemd, n=374)

	Aantal keer genoemd
Lelijk, saai, ongezellig	99
Minder dieren, minder voedsel/ plek voor dieren	83
Minder zuurstof of zuivere lucht	26
Geluidsoverlast	26
Ontspannend effect groen gaat verloren	22
Verstening buurt, wijk of stad	17
Wateroverlast	16
Verlies contact met natuur	15
Mos, aanslag, veel onderhoud nodig	15
Gebruik chemische schoonmaakmiddelen	14
Tuinen zien er sneller onverzorgd uit	12
Andere nadelen	29

12 Tegels vervangen door groen?

Bijna een kwart heeft tegels vervangen door groen

Bijna een kwart van de panelleden met een voor- en/ of achtertuin bij de woning heeft vanwege de nadelige gevolgen voor het milieu al tegels of bestrating vervangen door groen. Verder verwacht 7% zeker of waarschijnlijk tot vervanging over te gaan. Een meerderheid van zes op de tien tuinbezitters zal zijn tuin waarschijnlijk of zeker niet onttegenen.

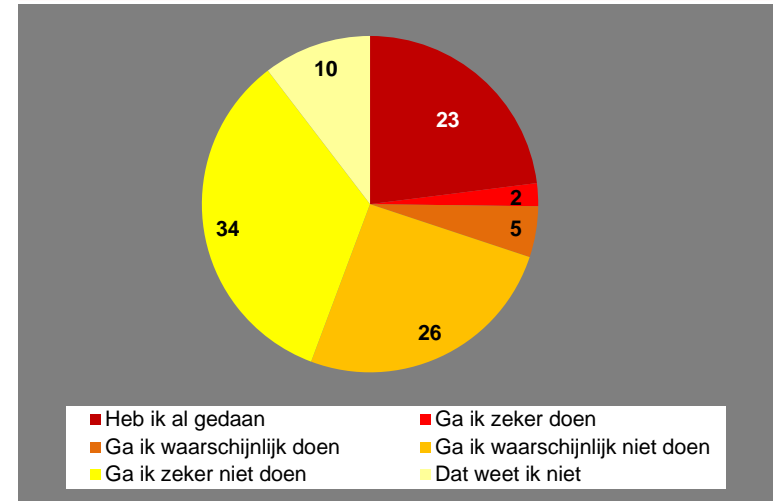
Meer dan negen van de tien tuinbezitters die al tegels door groen hebben vervangen zijn panelleden die voorafgaand aan de enquête op de hoogte waren van de nadelige gevolgen van betegelde of bestratte tuinen.

Twee op de tien informeert anderen actief over nadelen tegels

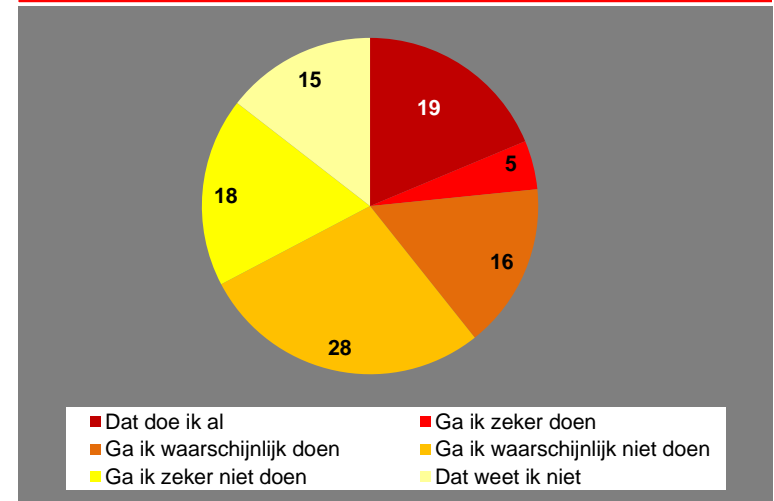
Twee van de tien panelleden informeren nu al anderen actief over de nadelige gevolgen van betegelde tuinen. Bijvoorbeeld familieleden, kennissen of burens.

Een ongeveer even grote groep zegt dat zeker of waarschijnlijk te gaan doen. Voor bijna de helft geldt het tegenovergestelde: deze panelleden verwachten dat ze de mensen in hun naaste omgeving zeker of waarschijnlijk niet zullen gaan informeren.

Heeft u vanwege de nadelige gevolgen al bestrating of tegels vervangen door groen? (in % met tuin, n=1.159)

Gaat u anderen actief informeren over de nadelige gevolgen van betegelde tuinen? (in % met tuin, n=1.159)

Twee op de tien heeft een geveltuin

Bijna twee van de tien panelleden hebben een geveltuin bij hun woning. Geen geveltuin heeft acht op de tien: 11% zou wel een geveltuin willen, 15% wil deze voorziening zonder meer niet en iets meer dan de helft acht zijn woning hiervoor ongeschikt.

Geveltuinbezit hangt samen met woningtype

Samenhang bestaat tussen het type woning waarin panelleden wonen en het bezit van een geveltuin. Bewoners van een benedenwoning of eengezinswoning hebben zo'n voorziening vaker dan bewoners van flat/appartement of bovenwoning.

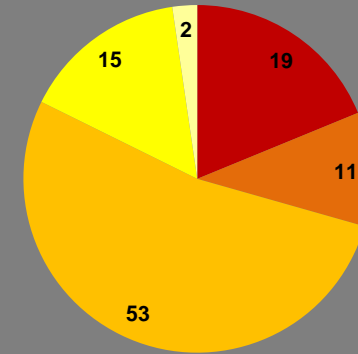
Bewoners van een koopwoning hebben vaker een geveltuin dan huurders (21% tegen 13%). Dit vloeit echter ook voort uit het feit dat flats bovengemiddeld vaak in de huursector zitten en eengezinswoningen vaak koop zijn. Dezelfde verklaring geldt voor het feit dat panelleden met een voor- en/ of achtertuin vaker een geveltuin bij hun woning hebben dan panelleden zonder voor- of achtertuin: 23% vs. 11%.

Panelleden zonder geveltuin

Flatbewoners die geen geveltuin hebben achten hun woning vaker dan bewoners van andere woningtypen ongeschikt voor een geveltuin: 82% van hen tegen bijvoorbeeld zes van de tien niet-geveltuin bezitters met een eengezinswoning.

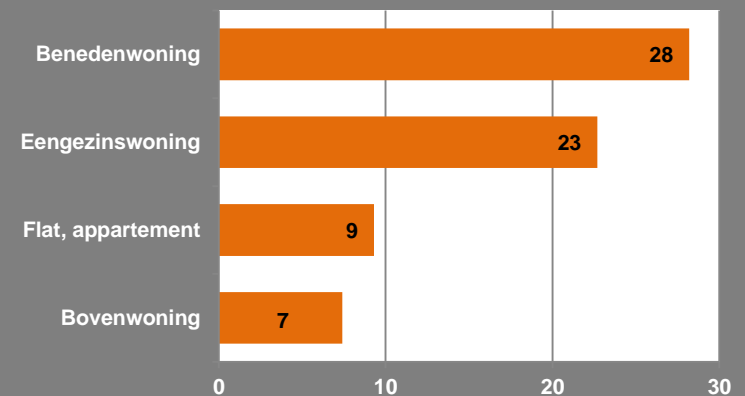
Rond een kwart van de bewoners van een boven- of benedenwoning zou toch een geveltuin willen. Bewoners van eengezinswoningen die geen geveltuin hebben, geven relatief vaak aan er geen te willen.

Heeft u een geveltuin? (in % panel, n=1.666)

% bezitters geveltuin, naar type woning

(in % met een overwegend betegelde tuin, n=1.569)

Driekwart kent Haarlemmer Kweektuin en Groene Mug

De gemeente is betrokken bij verschillende initiatieven om Haarlem duurzamer en milieuvriendelijker te maken. Panelleden mochten van vijf initiatieven aangeven of en in hoeverre ze ermee bekend zijn.

De bekendheid van de Haarlemmer Kweektuin en de campagne de Groene Mug is het grootst. De Haarlemmer Kweektuin bevindt zich in de voormalige Stadskweektuin, die een ontwikkeling doormaakt naar buurtpark met duurzame voorzieningen. Ongeveer driekwart van het panel heeft van beide initiatieven gehoord, waarbij achtereenvolgens 39% en 34% ook een beeld van de doelstellingen en activiteiten zegt te hebben.

Het minst bekend zijn het Platform Haarlem Groener en de Operatie Steenbreek, een campagne gericht op het onttegenen en vergroenen van tuinen.

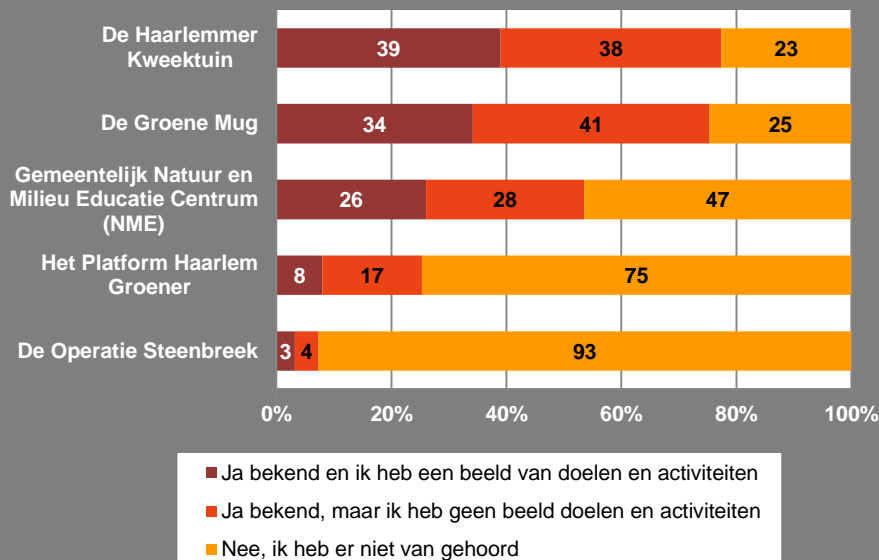
Groepen in het panel

De naamsbekendheid en de bekendheid met de doelen en activiteiten van de Kweektuin is in Haarlem-Noord groter dan in alle andere stadsdelen. In grote lijnen geldt dat ook voor het gemeentelijk Natuur en Milieu Educatiecentrum (NME). Zowel de Kweektuin als het NME bevindt zich aan de Kleverlaan in Noord.

Verder speelt vooral de leeftijd van de panelleden een onderscheidende rol. Enquête deelnemers van 25-34 jaar zijn van de meeste initiatieven minder goed op de hoogte dan leden van de oudere leeftijdsgroepen.

De Groene Mug geniet onder hoger opgeleiden een grotere bekendheid dan onder panelleden met een middelbare of lagere opleiding. Omgekeerd is de bekendheid van het Platform Haarlem Groener en het NME onder lager opgeleiden hoger dan bij panelleden met hbo of universiteit.

Bekendheid vijf initiatieven (in % panel, n=1.517)

14% gebruikt energie van zonnepanelen

Zo'n 14% van de panelleden gebruikt elektriciteit afkomstig van zonnepanelen. In de meeste gevallen, namelijk bij 10%, gaat het om panelen die op het dak van de eengezinswoning staan. Het merendeel, namelijk 86%, gebruikt geen elektriciteit verkregen via zonnepanelen.

Groepen binnen het panel

- 17% van de panelleden met een eengezinswoning maakt gebruik van zonnepanelen. Onder bewoners van andere huizen is dat minder groot: boven- en benedenwoning (7%) en flats/ appartementen (5%).
- Voornamelijk kopers voorzien hun woning van zonnepanelen: 17% van hen, tegen 2% van de huurders.
- Het deel van de Haarlemse bevolking dat over bepaalde energiesbesparende voorzieningen beschikt zal kleiner zijn dan het deel in het panel. Immers: in het panel zijn kopers oververtegenwoordigd vergeleken met huurders. Zie hiervoor sheet 2.
- Hetzelfde valt te zien bij het type woning: in het panel zitten relatief veel bewoners van eengezinswoningen; een woningtype dat relatief vaak zonnepanelen heeft.. Zie ook hiervoor sheet 2.

Waarom geen zonnepanelen?

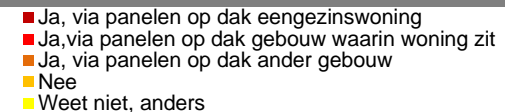
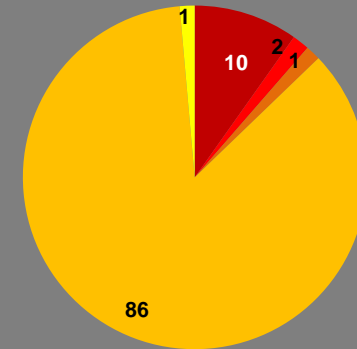
Panelleden die geen zonnepanelen hebben voeren verschillende redenen aan. Voor ongeveer een derde vormen de kosten het voornaamste argument: een deel vindt de aanschafwaarde en de kosten van het plaatsen van de panelen te hoog, terwijl een ander deel verwacht zijn investering niet terug te verdienen.

Een kwart van de ondervraagden plaatst geen panelen omdat zij hun woning huren. Voor 9% vormt het feit dat zij een flat of appartement bewonen het struikelblok, waarbij een deel van hen naar de Vereniging van eigenaren (VvE) verwijst, bijvoorbeeld omdat deze tegen is of omdat binnen de VvE een meerderheid vereist is.

De categorie 'anders' omvat redenen die door enkele panelleden zijn genoemd. Bijvoorbeeld dat men zonnepanelen lelijk vindt, zich niet zo met energiebesparing bezighoudt of al groene of duurzame stroom gebruikt.

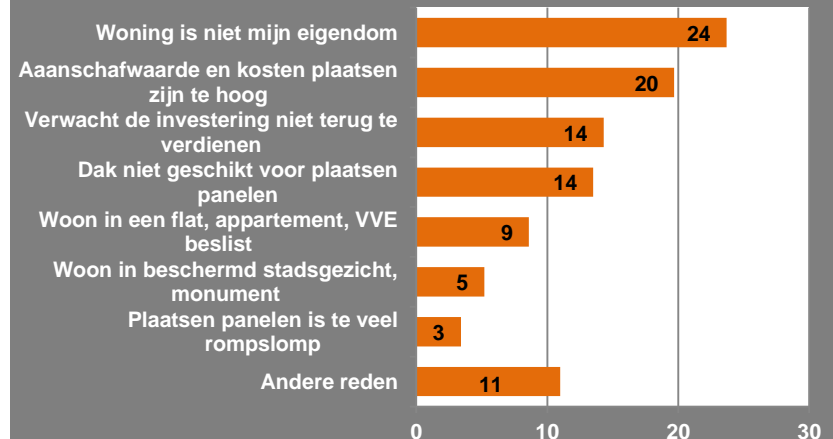
Gebruikt u elektriciteit afkomstig van zonnepanelen?

(in % panel, n=1.659)

Belangrijkste reden niet plaatsen zonnepanelen

(in % dat geen panelen heeft, n=1.424)

Dak- of zolderisolatie het meest aanwezig

De leden van het Digipanel mochten van dertien energiebesparende voorzieningen aangeven of deze helemaal, gedeeltelijk of niet aanwezig zijn in hun woning.

Tussen de diverse voorzieningen treden grote verschillen op. Zo bewoont twee derde van het panel een huis dat geheel of gedeeltelijk van dak- of zolder isolatie is voorzien. Ook met de HR ketel en overige isolatie (leidingen, brievenbus, cv panelen) geldt dat nog voor meer dan de helft.

Bijna de helft heeft geheel of gedeeltelijke gevelisolatie, vloerisolatie of HR Glas.

Niet meer dan een klein deel van het panel, zo'n 1% à 2%, heeft een zonneboiler, warmtepomp of een installatie om warmte terug te winnen.

Een deel van het panel zegt niet te weten of de voorzieningen aanwezig zijn. Bij bodemisolatie, HR+ ketel en HR+ glas geldt dat voor rond een kwart.

Verder denkt een aan deel dat bepaalde voorzieningen niet in zijn woning toegepast kunnen worden. Dat aandeel varieert van 4% tot 12% (bodemisolatie).

Kopers hebben de voorzieningen vaker dan huurders

Bekijken we de bovenste negen voorzieningen in de tabel, dan geven kopers vaker aan over de voorziening te beschikken dan huurders. Zo heeft driekwart van de kopers dak- of zolder isolatie tegen een derde van de huurders.

Onder huurders is de groep die de voorziening niet heeft of niet weet dat voorziening er is groter. Kennelijk zijn zij vaak niet op de hoogte of de eigenaar de voorziening heeft aangebracht of niet. Zo weet een derde van de huurders niet of de woning een HR ketel bevat, terwijl dat onder kopers voor 7% geldt.

Het deel van de Haarlemse bevolking dat over bepaalde energiesbesparende voorzieningen beschikt zal kleiner zijn dan in het panel. Immers: in het panel zijn kopers oververtegenwoordigd vergeleken met huurders. Zie hiervoor sheet 2.

Aanwezigheid energiebesparende voorzieningen in woning

(in % panelleden, n= 1.638)

	Ja helemaal	Ja deels	nee	Weet niet	Kan niet
Dak- of zolderisolatie	50	15	15	11	10
Gevelisolatie	32	17	32	13	6
Vloerisolatie	31	16	37	10	6
Bodemisolatie	14	5	43	26	12
Overige isolatie (oa leidingen)	19	38	26	13	4
HR ketel	52	4	26	14	4
HR+ ketel	25	2	44	25	5
HR Glas	28	20	31	18	4
HR+ Glas	18	10	47	22	4
Warmterugwinning douche/badwater	2	0	83	8	7
Zonneboiler	2	0	83	7	8
Warmtepomp op lucht	1	0	81	10	8
Warmtepomp op grondwatersysteem (WKO)	1	0	81	10	8

41% ondervond hinder van extreem weer

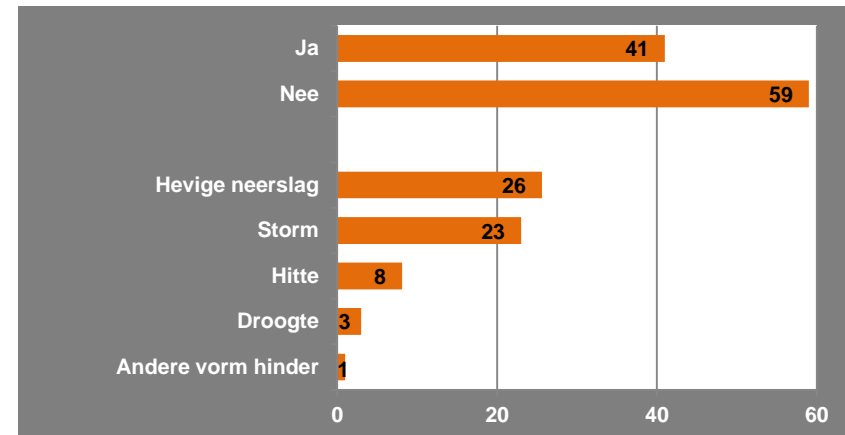
Voor de gemeente is het belangrijk om te weten of Haarlemmers hinder ondervinden van extreem weer en of en zo ja welke maatregelen zij hebben genomen.

Vier van de tien panelleden zeggen de afgelopen drie jaar thuis of in de buurt hinder te hebben ondervonden van extreem weer. Duidelijk de grootste boosdoeners waren hevige neerslag (door 26% genoemd) en storm (23%).

Groepen binnen het panel

- Panelleden uit het Centrum (12%) geven relatief vaak aan hinder te hebben ondervonden van hitte.
- Ouderen (65+), driekwart van hen, zeggen vaker dan gemiddeld geen last te hebben gehad van extreem weer.
- Panelleden van 25-34 jaar ondervonden bovengemiddeld vaak hinder van storm en 45-54-jarigen van regen.
- Inwoners van 25-44 jaar hadden vaker dan senioren last van hitte: rond 12% tegen 5%.
- Flatbewoners (17% van hen) hadden minder vaak last van zware regen dan bewoners van andere soorten huizen (27 tot 36%).

De afgelopen 3 jaar thuis of in de buurt hinder ondervonden van extreem weer? (in % panel, n=1.636)

Vooral maatregelen aan de woning

Zes van de tien panelleden die de afgelopen drie jaar thuis of in de buurt hinder ondervonden van extreem weer hebben maatregelen genomen om de overlast te beperken en/ of te verhelpen.

Het meest namen zij maatregelen in of aan de woning. Dat deden drie van de tien panelleden die hinder hebben ondervonden. Verder nam 15% maatregelen in of aan zijn tuin en meldde een ongeveer even grote groep zijn ongerief aan gemeente, waterschap, energiebedrijf of verhuurder van de woning.

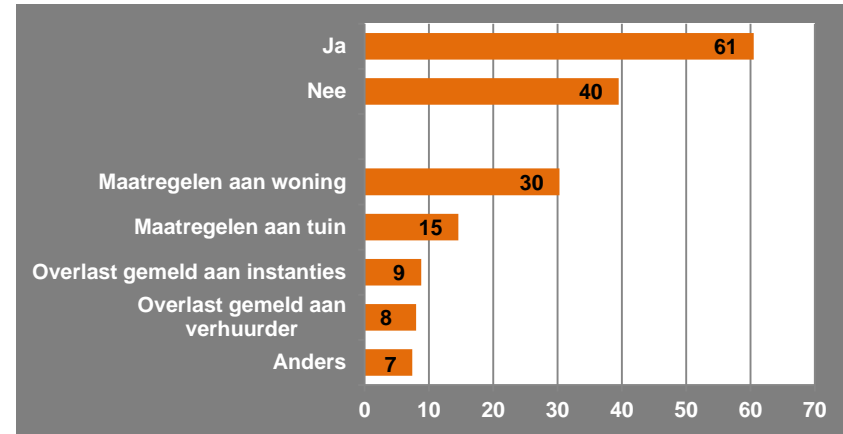
De categorie 'anders' omvat onder meer panelleden die naar de Vereniging van Eigenaren (VVE) stapten, losse elementen hebben vastgezet of weggehaald, ramen en deuren voortaan sluiten of rioolen en afvoeren hebben schoongemaakt of dat vaker zullen doen.

Onder kopers en huurders heeft een vergelijkbaar aandeel maatregelen getroffen.

Kosten

Panelleden die maatregelen hebben genomen mochten aangeven hoeveel geld zij de afgelopen vijf jaar globaal hebben besteed om de overlast van extreem weer aan hun woning te verhelpen. Deze vraag leverde geen betrouwbare indicaties op. Slechts 22 panelleden –5% van de ruim 400 die de vraag mochten beantwoorden- noemden een bedrag. De genoemde bedragen lopen op van €0,- tot €10.000,-.

iets ondernomen om overlast slecht weer te beperken, tegen te gaan (in % dat hinder heeft ondervonden van extreem weer, n=679)

Wanneer extreem weer?

Panelleden die de afgelopen drie jaar extreem weer hebben ondervonden, mochten per type extreem weer aangeven in welke maand en welk jaar dat was.

Veel panelleden noemden in hun reactie alleen een jaar of alleen een tijdvak of seizoen of vulden alleen in dat de vorm van extreem weer zich regelmatig of vaak voordoet. Eveneens relatief veel panelleden zeggen maand en jaar niet meer te weten.

Hevige neerslag

1. Januari, 2016	41x genoemd
2. December, 2015	31x
3. November, 2015	27x
4. Augustus, 2015	18x
5. Juli, 2015	15x

Naar verhouding veel panelleden zeggen in de maanden voorafgaand aan de enquêtes last te hebben gehad van hevige neerslag. Zo gaat januari 2016 op kop, gevolgd door beide voorgaande maanden. Onder panelleden die zich tot het noemen van een jaar hebben beperkt, scoorde 2015 het hoogst.

Ook gaven naar verhouding veel panelleden (37 van hen) aan dat hevige neerslag regelmatig, vaak of steeds vaker voorkomt.

Storm

1. Juli, 2015	78x genoemd
2. Januari, 2016	33x
3. December, 2015	23x
4. November, 2015	22x
5. Augustus, 2015	17x

Juli 2015 springt eruit als het om storm gaat. Diverse panelleden noemen expliciet zaterdag 25 juli 2015, toen storm grote schade veroorzaakte. Daarnaast veel genoemd: de laatste maanden van 2015 en de eerste maand van 2016.

Droogte

34 panelleden noemden een tijdstip waarop zij last van droogte hebben gehad. Gezien het kleine aantal reacties komt geen betrouwbaar beeld naar voren.

Hitte

96 panelleden noemden een tijdstip waarop zij last van hitte hebben ondervonden. Het betreft vooral de zomers van 2014 en 2015 en binnen deze jaren de maanden juli en augustus.

Compleet overzicht

De opdrachtgever heeft separaat van deze rapportage een compleet overzicht ontvangen met alle genoemde tijdstippen.

Ruime meerderheid verwacht vaker extreem weer ...

De meeste panelleden, zo'n 85% van hen, verwachten dat extreme weersomstandigheden zich de komende jaren vaker zullen voordoen.

Panelleden die de afgelopen drie jaar thuis of in hun buurt al hinder van extreem weer hebben ondervonden, denken dat vaker dan degenen die geen overlast hebben gehad: 94% vs. 79%.

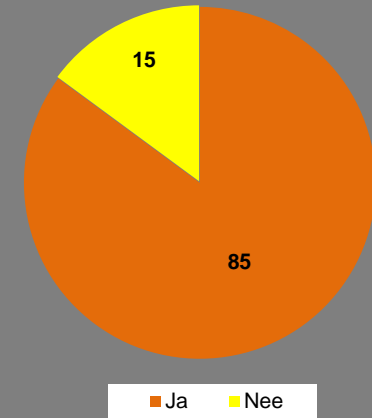
Opleidingsniveau en leeftijd van de panelleden leiden niet tot verschillende reacties op de vraag.

... een minderheid neemt extra maatregelen

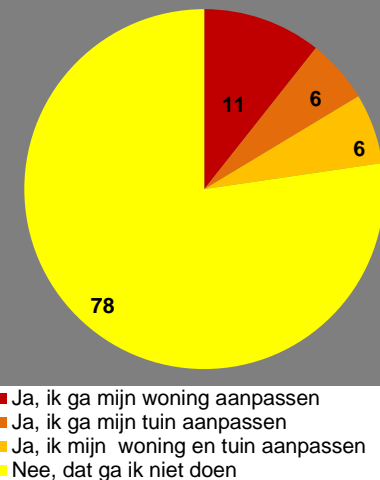
Panelleden die verwachten dat de komende jaren vaker extreem weer, zal optreden, mochten aangeven of ze (nog meer) maatregelen gaan treffen om het risico op schade en overlast bij extreem weer te beperken.

Het gros van deze panelleden, namelijk bijna acht op de tien, is niet van plan maatregelen te treffen. Wel deze intentie hebben iets meer dan twee van de tien geënquêteerden. Zo'n 11% zegt zijn woning te willen aanpassen en 6% zijn tuin. Eveneens 6% voorziet aanpassingen aan woning en tuin.

Verwacht u dat extreme weersomstandigheden de komende jaren vaker zullen voorkomen? (in % panel, n=1.631)

Neemt u in de toekomst maatregelen om thuis overlast en schade door extreem weer te beperken? (in %, n=1.387)

Ruim 600 ideeën

De deelnemers aan de enquête mochten aan het slot van de enquête zelf een suggestie noteren om de negatieve effecten van extreem weer en klimaatverandering thuis of in de buurt te beperken of tegen te gaan. In totaal 445 ondervraagden of anders gezegd 27% maakte gebruik van deze mogelijkheid. Zij brachten in totaal 631 ideeën naar voren.

Vooraf ideeën contra wateroverlast

Vermindering van de wateroverlast van overvloedige regenval neemt in de suggesties een prominente plaats in: 111 panelleden vragen om een betere afwatering, betere riolering, reparaties daaraan of om waterdoorlatende bestrating in plaats van asfalt.

Verder pleiten bijna 60 panelleden voor het onttegenen van tuinen en een bijna even grote groep voor het beter schoonhouden van putten, afvoeren en rioelen, bijvoorbeeld door regelmatig bladeren te verwijderen. Daarnaast vragen 35 panelleden om meer opvangmogelijkheden voor overtollig water zoals reservoirs, bassins en meer open water als grachten en stroompjes.

Meer groen, betere zorg voor bomen

Bijna 90 panelleden zien in hun straat of buurt graag meer groen verschijnen en 36 panelleden wil dat de gemeente of de eigenaren hun bomen beter verzorgen, zodat deze bij storm niet omwaaien of veel takken verliezen.

Zo'n 56 panelleden doen suggesties voor het gebruik van duurzame energie en een reductie van energiegebruik. Relatief veel van deze ideeën hebben te maken met het aanbrengen van zonnepanelen.

De categorie 'milieumaatregelen; diversen' bestaat onder meer uit verschillende ideeën om te consuminderen.

In de categorie 'anders' bevinden zich uiteenlopende onderwerpen, zoals het aanbrengen van zonwering of windschermen en het gezamenlijk met de straat of buurt oppakken van een initiatief.

Suggesties (in aantal keer genoemd, n=631)

	Aantal keer genoemd
Betere afwatering, riolering, reparaties daaraan enz.	111
Meer groen, meer bomen	86
Minder tegels, bestrating in tuinen	58
Duurzame energie, zuiniger met energie	56
Waterafvoer, putten, riolering schoon- en vrijhouden	54
Beter onderhoud aan bomen etc	36
Waterreservoirs opzetten, meer open water creëren	35
Verduurzamen woningen	30
Autogebruik of- bezit terugdringen	25
Milieumaatregelen; diversen	25
Isolatie aanbrengen in woningen	23
Meer informatie geven	23
Vastzetten spullen bij storm	12
Anders	57

Compleet overzicht

- Separaat van dit rapport ontving de opdrachtgever een compleet overzicht met alle suggesties.

Opdrachtgever

Gemeente Haarlem
Stadszaken

Samenstelling

Gemeente Haarlem - DIA
Data, Informatie en Analyse

Internet:

www.haarlem.nl/

Auteur

Bert Kuijpers

Bronvermelding

Alles uit deze uitgave mag
vrij worden gebruikt, mits
onder duidelijke vermelding
van de samensteller
en de naam van de
rapportage